

կան թերթի մէջ տպագրել նուիրատուները տնայնորդը:

Մարգարէ ձգնաւորանց (չուչեցի) 20 բուրձ, Աւաքել Բեռնարանց 10 բ., Գասպար Բալայանց 5 բ., Ն. Բ. Բ. 5 բ., Ա. Թարխանեանց 5 բ., Ա. զաւան Գիլգարանց 5 բ., Յարութիւն Շահնազարանց 3 բ., Յովհաննէս Շահնազարանց 3 բ., Մինաս Կանկանց 2 բ., անյայտ ոմն 2 բ., Աղաւան Արուտեանց 2 բ., Անյայտ անձն 2 բ., Խաչատուր Սերկէյանց 1 բ., Յակոբ Շահնազարանց 1 բ., Աղդէաս Շահնազարանց 1 բ., Արտեմ Սաղիանց 1 բ., Ալէքսանդր Ղուկիանց 1 բ., Տէր-Ջաւարանց 1 բ., Գրիգոր Բեկանց 1 բ., Թաւատ Ղազկանց 1 բ., Խաչատուր Ղարախանեանց 1 բ., Ղազար Մաթնիսեանց 1 բ., Կապակտ Մարգարեանց 1 բ., Ալէքսանդր Ղարաղաւով 1 բ.: Ընդամենը 76 բուրձ:

Աւաքել Բեռնարանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԱԳԻՐՆ

Թիֆլիս, մարտի 8

Մենք աշակերտներս բնական դպրոցի և պրոգրիմադիայի գոյում ենք մեր չնչին լուսան վանի սովորող համար, յուսալով, որ մեր միւս դպրոցների ուսանողներն ևս կը հետեն մեր օրինակին: Բայց ցաւը սրտի չնձ կարող չը միշտ այն, որ իմ հաւաքած արժանիքը զոյացել է ըստ մեծի մասին աղքատ աշակերտներին, որի ընդհակառակն, մեր թիֆլիսեցի հարուստ ընկերները, ոչ միայն անտարբեր գտնվեցան, այլ արամարանքով էին պատասխանում ինձ, երբ ևս զիմում էի նրանց, խնդրելով, որ մի բան ստորագրեն: Կարծես, ազգային զգացմանը բոլորովին մեռած լինի դրանց սրտերում: Վայ այն հայերին, որոնք այսպիսի որդիներ են պատրաստում...

Ան նուիրատուների ցուցակը. Մելիք-Հախում-զարեանց Նիկողայոս 5 բ., Յարութիւն Բարսեղեանց 1 բ., Սիմէոն Պապիկեանց 50 Կ., Ուսանող ոմն 50 Կ., Միրզայեանց 1 բ., Եւրամիլեանց 1 բ., Ոմն 50 Կ., Կ-սկի 50 Կ., Հայ ոմն 50 Կ., Ուսանող ոմն 50 Կ., II. Монастырскій 30 Կ., 0. Курица 50 Կ., Վարդանեանց 1 բ., Յովսէֆ Արխանեանց 1 բ., Գառնեանց 50 Կ., Լեոն Խզրաչեանց 1 բ., Սարաջեանց Յովհաննէս 50 Կ., Համազասպ Օրբելի 50 Կ., Միրիմանեանց 30 Կ., Սուրդուկեանց 60 Կ., Ա. Շահնազարեանց 40 Կ., Միրզայեանց 50 Կ., Зыблов 2 բ., Голунский (հրէայ) 40 Կ., Լեոն Արասխանեանց 1 բ., Բէհ-բուրեանց 1 բ., Բաստամեանց 50 Կ., Անանեանց Արզար 1 բ., Պրադեանց 50 Կ., Павловский 1 բ., Чаджинь 1 բ., Բանցեր 1 բ., Աղաւան Նաւասարթեանց 1 բ., Տէր-Գաթեանց 2 բ., Մալիեանց 1 բ., Նազարբեկեանց Ա. 2 բ., Խուզարեանց 1 բ., Панцерь 1 բ., Միրիմանեանց 1 բ., Աղամանեանց 1 բ., Յուրիեանց Կ. 40 Կ., Տէր-Պետրոսեանց 50 Կ., Գ. Յուրիեանց 40 Կ., Н. Церетели 1 բ., Տէր-Ղուկասեանց Գէորգ 1 բ., Пораковъ Іосифъ 1 բ., Արշակ Թէյմուրազեանց 1 բ., Լազարեանց 1 բ., Хосроевъ 1 բ., Յովհաննէս Սաղաթէլեանց 50 Կ., Ն. Սարգսեանց 1 բ., Ն. Մաթիսեանց 1 բ., Ալէքսանդր Եսկոբեանց 1 բ., Արշակ Աղամանց 1 բ., Մ. Թառուսեանց 1 բ., Ա. ձնարտեանց 1 բ., Փաթայեանց 50 Կ., Кетхудовъ 1 բ., Բոստամեանց Կարայրեանց 1 բ., Տէր-Միքայէլեանց Հայկ 2 բ., Абазадзе Александръ 50 Կ., Մի օրիորդ 1 բ., Շամիր Սողոմեանց 1 բ., Մովսէս Խախանեանց 50 Կ., Յարութիւն Պետրոսեանց 20 Կ., Արտեմ Եղիազարեանց 1 բ.: Գումարն է 60 բուրձ:

Ն. Մելիք-Հախումազարեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մարտի 13-ին, հինգշաբթի օրը, դարձեալ ուղարկեցինք 1000 բուրձ յօգուտ վանի և Աղա-կերտի սովորականներին վերջին անգամ (մարտի 11-ին) փող ուղարկելու յետոյ, մնում էր խմբա-դրութեան մէջ 704 բ., 92 կօպ.: Գործնից յետոյ հաւաքեցաւ դարձեալ 537 բ., 75 Կ., որ միասին կանէ 1242 բ., 67 կօպ.: Այդ փողը ուղարկեցինք Կ. Պալի կենտրոնական մասնաժողովին, Կիւպլենկեանի աւանական տան ձեռքով 1000 բ., և բացի սորանից վճարեցինք 3 բ. 25 Կ., հեռագրի ծախս, ուրմն մնում է խմբագրութեան մէջ 239 բ., 42 կօպ.: Ուրմն մնչև ևս այժմ մի ամսվայ ընթացքում ուղարկած ենք յօգուտ

Թիւրքիայի հայ սովատաններին ընդամենը 14,000 բուրձ:

Ներողութիւն ենք խնդրում մեր թղթակիցներին որ այժմ մի կողմից նուիրատուներին ցուցակների շատութեան պատճառով, իսկ ուրիշ կողմից մեր աշխատակից Բաֆֆիի լսելով մեր փառասնութիւնը «Մշակի» մէջ տպելու պատճառով, մեր մշտական թղթակցութիւնների տպագրելը քիչ ուշանում է: Այդ է պատճառը որ մենք համարձակվում ենք խնդրել մեր թղթակիցներին, առժամանակ դնել, աշխատել հաղորդել «Մշակին» կամ շատ կարճ թղթակցութիւններ, կամ միայն լուրեր:

Մարտի 20-ին Եկեղեցիների հովանաւորութեան Թիֆլիսի ընկերութեան անդամները հրաւիրվում են ընդհանուր, ժողովի 7 1/2 ժամին երեկոյան, Գիւղանտեսական ընկերութեան բնակարանը, Բարխաթիսկի փողոցի վրա, Ալէքսանդրեան այ-գու մօտ: Կենդանիների հովանաւորութեան գործով հետաքրքրվող անձինք էլ կարող են ներկայ գտնվել ժողովին: Անդամներին խնդրում են վճարել իրանց անդամական վճարները ընկերութեան զանազան պ. Կատուսովին, որ ընդունում է իր բնակարանում (Թումանովի տանը, Երկրորդ փոս-տային փողոց, այդու դիմաց) ամեն օր, 9—12 ժամ:

Թիֆլիսի քաղաքային Դումա, իր մարտի 10-ի նիստի մէջ ընտրեց Միքայէլեան քաղաքային ա-բուստագործական դպրոցի ուսումնարանական յանձնաժողով, որ բաղկացած է թէ՛ ուսանողից թէ՛ հայերից և թէ՛ վրացիներից: Այդ տեսակ ըն-տրութիւնը մինչ շատ յարմար ենք համարում, որովհետեւ Միքայէլեան դպրոցում դաստու-թիւնը կաւանդվի երեք լեզուով՝ ուսուցիչն, հայե-րէն և վրացերէն:

Կիրակի օրվայ, յօգուտ վանի սովատաններին տրվող պ. Կողովի ներկայացման համար տոմ-սակները կարելի է ստանալ թէ՛ Արքեպիսկոպոս-թոնի կասապում և թէ՛ «Մշակի» խմբագրութեան մէջ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«TIMES» ԼՐԱԳՐԻ ՄԻ ՅՈՒՈՒԱՅ

Փետրվար 20 թիւով Թայմզի մէջ հետեւեալ յօդուածը կը կարդամք «Բարեկարգու-թիւն Հայաստանայց Եկեղեցւոյ» խորագը-րով:

Ազգային Քիւնսկի նախագահ Մաքսոնայտ զնդապետին և մասնախորհրդին հրաւիրա-նօք, երեկ Քիւնսկի սրահին մէջ (ի հաւայթ-հօլ—Կարտին) Միթիլին մը տեղի ունե-ցաւ, ուր Այնթապի Հայ արքեպիսկոպոս Մկրտիչ Փոքր-Ասիոյ մէջ Հայաստանայց ե-կեղեցւոյ բարեկարգութեան պատմութիւնն ըրաւ: Լծորայի եպիսկոպոսը, Վերապատուե-լի Բայէն եպիսկոպոսը, Պաթոթ երէցը, Թրիս-թրէմ Կանոնիկոսը, Պատուելի Նոյան, Պատուե-լի Սիմփսոն և Պ. Բատմոն ներկայ գտնուող-ներուն մէջ էին: Մաքսոնայտ զնդապետը կը նախագահէր: Թրիսթրէմ Կանոնիկոսը բանա-խօսութիւն մ'ընելով ըսաւ թէ՛ Հայաստա-նայց եկեղեցին մասնաւոր պահանջներ ունէր մեր (Անգղիացւոյ) վրա, և սակայն հազիւ կրնամք ցուցնել ուրիշ ազգային ե-կեղեցի մը, որոյ վրա մեք Անգղիոյ մէջ ընդ-հանրապէս ոչինչ գիտնամք: Թրիսթրէմ Կա-նոնիկոսն Հայաստանայց եկեղեցւոյ մէջ հա-մառօտ պատմութիւնն, և յիշեալ եկեղեցւոյ անդամոց կողմանէ դարձ ի դար ընդունուած նախապաշարական հաւատալից նկարագրին ընկէ յետոյ, ըսաւ թէ՛ Ամերիկայի Պոստըն-կերութեան Միսիոնարաց գործը Փոքր-Ասիոյ Հայոց մէջ ընկուածն ոգի մը զարթուցա-նելով կարեւոր արդիւնքներ յառաջ բերած էր: Այնթապի արքեպիսկոպոս և Հայաստա-նայց եկեղեցւոյ կրօնական գլխաւոր կիւրոն-ներէն մին եղող Սոյ Վանքին կաթողիկոս Կարթիկ Մկրտիչ՝ այս կերպիւ երևան եկած

կրօնական վիճարանութեանց միջոցին իւր ժողովրդեան կողմէ իրեն եղած այլ և այլ հարցմանց վրա համոզուեցաւ թէ՛ խոշոր սը-խաներ և զեղծութիւն սարքած էին Հայաս-տանայց եկեղեցւոյ մէջ: Սակայն իւր ժողո-վրդէն բազմաց պէս, Մկրտիչ արքեպիսկոպոս Ամերիկայի Նոնթօնիօրմիտ եկեղեցւոյ Մի-սիոնարներուն աւանդած Քոնկրէնէշնէլ (Ժո-զովական) գրութիւնը կ'առնէր: Երբ կէտին վրա տակաւին կը վարանէր, անգղիական աղօթաղբերն մէկ թարգմանութիւնը ձեռք ձգեց, և անգղիական եկեղեցւոյ ժամաղբին և եպիսկոպոսական դրութեան մէջ գտաւ այն բանն ում սրտանց կրնար յարկ*: Բարեկար-գեալ հաւատոյ մասին իւր ըրած քննու-թեանց մէջ իրեն օգնեցին Կ. Պոլիս բնակեալ Պատուելի Քէլօլէր Միսիոնարն և հասգու-ցեալ Կոպաթ եպիսկոպոս, և ի վերջոյ Մը-կրտիչ արքեպիսկոպոս հրապարակա յայտա-րարեց թէ՛ ինք Անգղիոյ եկեղեցւոյն կը յա-րէր: Այս պատճառաւ ինք հալածանքներ և յն-թախներ կրեց, բայց իւր դիրքը պահեց և Այն-թապի մէջ 300 է աւելի Հայք հաւատարմի մնացին իւր հոգեւոր իշխանութեան: Եթէ Պատուելի Նիւթրըն չը մեռնէր, այժմ Մկր-տիչ արքեպիսկոպոս կրնար եկեղեցի մ'ունե-նալ և անոր մէջ իւր ժողովրդեան բարո-ւղի:

Տարիներով յսպաղուռէ յետոյ, Այնթա-պի մէջ եկեղեցւոյ մը շինութեան համար կայսերական հրովարտակ մը ձեռք բերուե-ցաւ, Հիմերը գրուեցան և պատերն ալ դեռ-նէն քանի մ'ոտք կրցան բարձրանալ, բայց դրամի պակասութեան պատճառաւ գործը կասեցաւ, և յիշեալ եկեղեցւոյն մի քանի դը-պրոցներու կառուցման համար հանգանա-կութեան մը հրաւեր կը կարգադրուի: Սըր Հէնրի Լէյարտ կաշխատի Բ. Դրնէն հրովար-տակ մը ձեռք բերել, որ Փոքր—Ասիոյ մէջ անկիւքան եկեղեցւոյ գոյութիւնը ծանօթ: Ն. Վսեմութիւնն յոյժ ջերմութեամբ դրած է առ Լարտ Թէնթէրթըն ի նպատակ Մկրտիչ Արքեպիսկոպոսին: Հայոց ժողովական (բո-ղոքական) 43 միութեանց պատուելիներն և երեք եպիսկոպոսները զիր ուղղած են յայտա-րարող թէ՛ իրենք պատրաստ են Բարեկար-գեալ (Անկիւքան) Հայ եկեղեցւոյն յարկ, եթէ՛ զայն իրրեւ զատ եկեղեցի ծանցնող հրովար-տակն ստացուի: Այնթապի այդ եկեղեցւոյն համեստ շէնքը կառուցանելու համար 1000 -էն 1200 անգղիական ոսկի պէտք կը լի-նի, որոյ 300-ն արդէն հանգանակեալ է: Տա-րակոյս չը կայ թէ՛ կարեւոր արդիւնքներ յա-ռաջ պիտի գան Հայաստանայց եկեղեցւոյն մէջ տեղի ունեցած սոյն շարժումէն:

Յետոյ Մկրտիչ արքեպիսկոպոս, որ կը-սուէր թէ՛ միայն անցեալ սեպտ. ամսոյ մէջ սկսած էր անգղիերէն ունիլ, և որ տա-կաւին խիտ քիչ ժամանակէ ի վեր այս եր-կրին (Անգղիոյ) մէջ կը գտնուէր, խօսք առնելով, անգղիերէն լեզուաւ և ներկայ պարագայից մէջ ուշադրութեան արժանի ուղղութեամբ Թրիսթրէմ կանոնիկոսէն աւելի մանրամասն նկարագրեց Հայ եկեղեցւոյն մէջ բարեկարգու-թեան համար եղած շարժումը: Պ. Բատմոն յաջորդելով ժողովրդեան հետ իւր անձնա-կան ծանօթութեանը վրա յենելով ըսաւ թէ՛ անոնցմէ շատեր պատրաստ են Բարեկարգեալ եկեղեցւոյն յարկ, եթէ՛ Անկիւքան եկեղեցին անգամ մը ծանուցի իրրեւ զատ եկեղեցի ի Փոքր—Ասիա: Տրոց վճարման խնդիր մը կայ, բայց թուրք պաշտօնատարը, որը տուր-քներն եկեղեցւոյն գլուխներուն միջոցաւ կը հաւաքեն, իրենց կրօնական վեճ մը նկատած բանին չը պիտի միջամտնէ: Ամե-րիկացի Միսիոնարաց Ժողովրդական եկեղե-

*) Այս կրօնափոխ եպիսկոպոսն անցեալ վա-րուց և գործը նկարագրելու յատուկ յօդուածի մը պահանջ անցնելով իրողութեամբ ցոյց տա-լու համար թէ իւր զայնակական գործոց հետե-ւանօք միայն Բողոքականութեան դիմած է:

Ծան. Մասիսի

ցիներն արդէն ծանուած էին, և այժմ հարկ էր որ Անկիւքան եկեղեցւոյն և Մկրտիչ արքե-պիսկոպոսին դիրքը պաշտօնապէս ծանուցէին: Պատուելի Թրիսթրէմ Կանոնիկոսը Քէնթըրպու-րիի արքեպիսկոպոսին այժմ Անգղիոյ եկեղե-ցւոյն հետ հաղորդակութեան մէջ գտնուող Մկրտիչ արքեպիսկոպոսին վրայ դրած յանձ-նարարաղբը կարգաց, որ սոյն եկեղեցւոյն համակրութիւնն ու հոգածութիւնը կը հը-րաւիրէր անոր վրայ: Ն. Գերաշնորհութիւնը կըսէր նաեւ իւր գրոյն մէջ թէ՛ ամիշև ինչ աստիճան որ նորա (Մկրտիչ արքեպիսկոպոսին) Անգղիերէն լեզուոյ մասին ունեցած հմուտ-թիւնը ներէ, կը փափագիմք որ նա մեր Քէնթըրպուրիի վիճակին մէջ գտնուող որ և է եկեղեցւոյ կամ մատրան մէջ պաշտօն կա-տարէ՝ այն եկեղեցւոյն կամ մատրան զիտա-ւորին հրաւիրանօք և տեղւոյն եպիսկոպոսին հաւանութեամբ:

Սոյն օրինակ գրութիւններ յաճախ կը տես-նեմք Ամերիկացի Միսիոնարաց Միշնէրի Հէրբըտ կոչուած ամսագրութիւն մէջ, և օրի-նակի ազգաւ, յիշեալ ամսագրութիւն վեր-ջին թիւոյն մէջ ալ Այնթապ նստող Միսի-ոնարի մը նամակը տեսած էինք, որ Բողոքա-կանութեան ներմուծուելէն առաջ յիշեալ քաղաքի Հայոց մէջ տիրող նախապաշարում-ներն և խաւարն, իսկ ընհակառակն այժմ տեսնուած արթնն և յառաջդիմական ոգին կը նկարագրէր ինչպէս նաեւ Կարնիէն գրուած նամակ մը, որ Ամերիկացի Միսիոնարի մը Բաւէնի դաշտին մէջ Հայ գեղացիներէ գտած համակիր ընդունելութիւնը կը պատ-մէր: Մեք կրօնական թերթի մը սոյն հրա-տարակութեանց մեծ կարեւորութիւն չէինք տուր. բայց Թայմզի պէս լրագիր մ'իւր ամե-նէն աւելի աչքի զարնող էջերէն միոյն մէջ վերջինեալ յօդուածն հրատարակած և գործն ալ կարեւորութիւն ստացած լինելով արժանի դատեցինք մեք ալ նկատուլութեան աւանու:

(Մասիս)

ԹԻՒՐԻՔԻԱ

Լրագիրների մէջ հետեւեալ տեղեկութիւն-ներն ենք կարդում Թիւրքիայի մասին:

Նոյեմբերին Պիւլիէի մօտ մի քանի թիւրք գիւնուորներ, միասնալով Նօլօ-Բազարի բնակիչ մահմետականների հետ, կուսեցին աւստրիա-կան զօրքերի հետ: Այդ կուխը երեւի քաղա-քական հետեւանքներ կուենայ: Աւստրիական դեսպան կոմս Դուրսկի յայտնեց Բ. Դրանը, որ այդ կուխին մասնակցող թիւրք գիւնուորնե-րը աւստրիական գիւնուորական դատաստան-կնիթակներ: Դրանից երևում է, որ աւստրի-կան կառավարութիւնը վճռել է պետական իրաւունքներ գործ զնել Նօլօ-Բազարի շրջ-ջանում, թիւրքաց հպատակներին և մինչև անգամ գիւնուորներին իր դատաստանին ենա թարկելով: Աւստրիական կառավարութիւնը կարծում է, որ նա Նօլօ-Բազարի սանջա-կում կարող է նորի իրաւունքներն ունենալ, ինչ որ ունի Բօսնիայի և Հերցեգովինայի վերաբերութեամբ:

Թիւրքաց կառավարութիւնը, ինչպէս երե-ւում է, բողոքել է Աւստրիայի այդպիսի ցան-կութեան դէմ, բայց ամեն բան միայն խօս-քերով է վերջացել:

Բ. Դուռը յանձնեց իր պաշտօնանկերից մէկին քննութիւն անել այդ գործի մասին և թիւրքաց կառավարութեան պաշտօնանկ բո-լոր մեղաւորութիւնը գցել էր աւստրիացիներ-ի վրա: Այդ քննութեան վրա աւստրիացիե-րն ինչ ուշադրութիւն չը դարձրելով, գործը իրանց դատարանին յանձնեցին: Դատարանին ներկայ կը գտնվի և Բ. Դրան հաւատարմա-տարը, որի ներկայութիւնն անգամ կապացու-ցանի, թէ Նօլօ-Բազարի սանջակում աւս-տրիացիները կատարելապէս իշխում են: Մակեդոնիայում տիրող անապահովու-

իւնը, աւագանիներ յանդիմութեան հետ-
հետ աստիճանաւոր, անուանի և հարուստ
մարդիկնայն գերի առնելը այդ աւագանի-
նայ, այդ բոլոր ասիւթ տունն Վօջ քաղա-
քի բնակիչներն տեղացիներէ միլիցիա
կազմել և այդպիսով պաշտպանել հասարա-
կական ապահովութիւնը: Այս շարժման ա-
ռաջնորդները տեղացի անուանի և հարուստ
շրջեր էին, որոնք իրանցին վեց մարդ ըն-
տրեցին և նրանց ուղարկեցին Վօջ քաղաքի
կայմակամի մօտ միլիցիա կազմելու թոյլտու-
թիւնը խնդրելու համար: Կայմակամը այդ
մասին իսկոյն տեղեկութիւն տուեց Բ. Դրանը,
որ յոյներն ցանկութիւնը ապստամբութիւն
համարելով, հրամայեց կայմակամին յիշեալ
վեց յոյներին Կ. Պոլսի ուղարկել: Կայմակամը
նրանց խաբեց, ասելով, որ թիւրքաց կառա-
վարութիւնը ցանկանում է խօսել նրանց հետ
և Պոլսում և նոքա Ֆրանսիական նաւով
ուղևորելոցն Կ. Պոլսի:

Երբ Ֆրանսիական նաւը Կ. Պոլսի հասաւ,
նաւապետին ներկայացաւ թիւրք պոլիցիա-
կան և պահանջեց նրանից յանձնել իրան
յարգաւորներին: Նաւապետը չէ համաձայ-
նում, ասելով, որ իր նաւի վրա յարգաւորներ
չը կան և որ ձանապարհորդներին ոչ մէկին
չի յանձնի պոլիցիականին, մինչև որ Ֆր-
անսական զետպանից հրաման չը ստանայ:
Ֆրանսական զետպան Ֆուրնիէ հրամայեց նա-
ւապետին, որ նա չը տայ պոլիցիականին յի-
շույ վեց յոյներին և նոքա ազատված էին:
Պոլսը ուղևորվեցին Բօլքարի, որտեղ
մտապէս կը բնակվին: Ֆուրնիէի այդ գործի
մէջ խառնվելը հաստատում է թիւրքաց
վարչութեան թշուառ և ողորմելի դրու-
թիւնը: Բացի այդ, յիշեալ պէպքը վկայում է,
որ թիւրքաց կառավարութեան հեղինակու-
թիւնը գրեթէ ոչնչացել է:

Պատում են, որ օրերումս այրանցի աւա-
լանները Մակեդոնիայում բռնել էին մի գեր-
մանացու, որին աւագանիներ այն պայմանով
էին արձակել, որ գերմանացին նրանց 100
լիւայի հազուստներ հասցնէր և սպառնա-
ցել էին սպանել նրան, եթէ այդ պայմանը չը
կատարէր: Վերմանական հաւատարմաւորը
իսկոյն յայտնել է Բ. Դրանը, որ եթէ այդ-
պիսի դէպք գերմանական հպատակի հետ մի
անգամ էլ պատահի, իսկոյն գերմանական նա-
ւեր իւղարկվին Սալոնիկի ջրերը:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՊԱՐԼԱՄԵՆՏԸ ԵՒ ՖԵԲՐԻԻ
ՕՐԷՆԻՔԻ 7-Ի ՅՈՂՈՒՄՈՒԹՅՈՒՆ

«ГОЛОСЪ» լրագրի առաջնորդը յօդուած-
ներէջ մէկի մէջ կարդում ենք հետեւեալը:

Արեւմտեան Եւրոպայի պարլամենտական
կենտրոն մէջ գրեթէ միաժամանակ երկու չա-
փագան նշանաւոր անցքեր պատահեցան:
Բրիտանական կառավարութիւնը յայտնեց
պարլամենտին, որ նա զատկի տօներից յետոյ
կործակվի և պարլամենտի անդամներն ընդ-
հանուր նոր ընտրութիւններ կը նշանակվին,
որպէս զի եկող մայիսից նոր պարլամենտը
կարողանայ սկսել իր նիստերը: Այդ յայտնու-
թեան միւսը օրը Ֆրանսիական սենատը 19
ձայներով առաւելութեամբ մերժեց մինիստր
Ֆերրիի առաջարկած կրթութեան օրէնքի
7-դ յօդուածը:

Անգլիական կառավարութեան վճիռը պար-
լամենտի արձակելու մասին անսպասելի նո-
րութիւն էր թէ Լոնդոնի հասարակութեան
և թէ պարլամենտի անդամների մեծամաս-
նութեան համար: Գեռ մի քանի օր առաջ
կառավարական շրջաններում համոզված
էին, որ պարլամենտը ժամանակից առաջ չի
արձակվի, որովհետեւ մինիստրութիւնը ներ-
կայ բոլոր ընտրութիւնների համար անյար-
մար էր գտնում: Այժմ ամեն բան փոխվել է:
Պարլամենտի արձակելը վճիռված է, մի քանի
շաբաթից յետոյ ընդհանուր ընտրութիւններ

կը սկսվին և մայիսին կը հաւաքվի նոր պար-
լամենտը:

Այդ անսպասելի փոփոխութիւնը երկու
կերպ կարելի է մեկնել. կամ մինիստրութիւնը
համոզվեցաւ, որ ընտրութիւնների համար
այժմ յարմար օրակ է և հաւատացած է, որ
ինքը այժմեան ընտրութիւնների ժամա-
նակ յաղթող կը հանդիսանայ, կամ նա գու-
շակում է, որ իր դրութիւնը եկող զարնանը
այժմեանից վատ կը լինի և վճռել է իր գո-
յութիւնը փորձի երթարկել այժմ, քան թէ
երբ իր թշնամիների թիւը կաւելանայ:

Այժմ ոչինչից չէ կարելի եղբակցել, թէ
այդ երկու ենթադրութիւններից ո՞րը աւելի
հաւանական է, բայց շուտով կորոշվի գոր-
ծի դրութիւնը: Գանձարանի կանցլերը խոս-
տացել է համայնքների ժողովին շուտով ներ-
կայացնել եկող տարվայ Ֆինանսական բիւզ-
ժետը: Եթէ զեֆիլիտը աւելի քիչ կը լինի,
քան թէ վերջին ժամանակները ենթադրում
էին անգլիական քաղաքական շրջաններում,
կարելի է ասել, որ կառավարութիւնը կը
յաղթի ընտրութիւններին ժամանակ, իսկ ե-
թէ ընդհակառակը զեֆիլիտը ենթադրա-
ծից աւելի լինի, ընտրութիւնների ժամանակ
մեծ կռիւներ կը պատահեն և նրանց հե-
տեւեքը կապահովուի է:

Այնուամենայնիւ շատ դժուար է հաւա-
տալ, որ ազատամիտները յաղթող հանդի-
սանեան ներկայ ընտրութիւնների ժամանակ:
Նրանց դրութիւնը շատ վատ է այն ժամա-
նակից, երբ կառավարութիւնը լուր տարա-
ծեց, իբր թէ ազատամիտները գաղտնի
դաշն են կապել իրանցացի ախտօն-
միտների հետ, որոնք անգլիացիների համար
ատելի կուսակցութիւն են ներկայացնում:
Այդ լուրերը կատարելապէս հերքելու հա-
մար ազատամիտները ժամանակ չեն ունենայ:
Նոքա կը ներկայանան ընտրողներին այդ մե-
ղադրանքի ձեւման տակ և կապահովանքի կը
հանդիպեն ամբողջ կողմից, որ ատում
է իրանցացի ախտօնմիտներին և չէ կա-
մենում նրանց զիջումներ անել:

Ինչպէս երևում է անգլիական ազատամիտ
կուսակցութիւնը կարող է միայն մի բան
անել. փչացնել, քչացնել պարլամենտի
պահպանողական անդամների թիւը: Այդ
ևս մեծ յաղթութիւն կը լինի: Եթէ անգ-
լիական պարլամենտի ընդդիմադրական կու-
սակցութիւնը կուժեղանայ, իսկ կառավար-
չականը կը թուլանայ, մինիստրութեան դը-
րութիւնը այժմեանից վատ կը լինի և
նա անկարող կը լինի իրագործել իր
փառաւէր դիտաւորութիւնները: Նոտ կա-
րելի է, որ կառավարութեան այժմեան ա-
ռաջնորդը չը կարողանայ իր պաշտօնը վա-
րել և իշխանութիւնը պահպանողական կու-
սակցութեան մի այլ բաժնի ձեռքը կընկնի:

Ինչ կը վերաբերի Ֆրանսիական սենատի
վճիռն, նա այնքան նշանաւոր չէ որքան նրա
հետեւանքները կարող են նշանաւոր լինել:
Ֆերրիի օրէնքի 7-դ յօդուածի մասին եղած
վճիռական վիճարկումութիւնների ժամանակ
այդ մինիստրը յայտնեց, որ եթէ 7-դ յո-
դուածը չընդունվի, այն ժամանակ նա ստիպ-
ված կը լինի եղբայրների դէմ զինուորական
միջոցներ գործ դնել: Այդ անխորհրդիւն
շատ հեշտ է հասկանալ, բայց նրա իրագոր-
ծելը գրեթէ անկարելի է: Ինչպէս երևում է
մինիստրութիւնը մտադիր է արտաքին և
գլխաւորապէս Կարլ տասերորդի օրէնքի հիման
վրա, որ մինչև այժմ անփոփոխ է մնացած:
Մօտ ապագան ցոյց կը տայ արդեօք կը կա-
տարէ մինիստրութիւնը իր սպառնալիքը, ո-
րից Ֆրանսիական սենատը չը վախեցաւ:

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԿԻԱՅԻՆ
Կ. Պոլսի, 1 մարտի 80

Երբ թերթերը անուղղայ են, հակառակ կառա-
վարութեան հրամանաց կը շարունակեն հարուստ-

հարութեանց լուրեր հաղորդել: Թէ բճեման
խարբերդէն ընդունած նամակներով կը հաստատէ
թէ տեղական իշխանութիւնը անհաւանգ է չարա-
գործներուն: Քիւրդ խաւ-բէյը 50-էն աւելի մար-
դապահուծիւն ըրած է, և նոր ամբաստանու-
թեամբ մը հարկ կը լրացի որ դատարանին ներկա-
յանայ, երբ ներս, կը մտնէ, նախագահը օտար կիլէ
ընդ առաջ կերթայ նմա և իւր անթուր կը բազ-
մեցնէ, ամբաստանողներն այս տեսարանին առաջ
զլուխնին կախած գլուխ կը կենն: Կառավարութեան
պաշտօնատան մէջ տանիկ մը 18 տարեկան հայ
մը կը սպաննէ և հանդիստ կը պտղեցի: Սօֆիա մը
կը կողոպտէ հայ մը, կը բողբէ մարդը, ոչ որ
կը յաւ, խեղճ գիւղացիները չեն համարձակել քա-
ղաք երթնակել: Կարծես թէ մեր ալ այս բաները
հոգ կընենք, խարբերդ առաջնորդ չը կայ, Պատ-
րիարքարանէ Սրուանձտեանը տեղապահ կընեն,
բայց նա Ալիայ առաջնորդ է, որ մէկուն հասնի:

Քիւրդները միշտ կը բողբեն, թէ Կարդոյ իշխա-
նութիւնը յայտնի պաշտպանութիւն կընէ քիւրդ
պէյերու: Մուշէն կը հաղորդեն, թէ կառավարու-
թիւնը բանդէն արձկեր է Խաւլլի ըստած քիւր-
դները, որը կառողած և աներկիւղ կը կողոպտեն, կը
քանդեն հայաց գիւղերը: Մուշի Կարդ գիւղի հա-
րստահարէ Մուսայ—պէյը որդի Միւրդը—պէյը, որ
մարդապահութեան համար ի բանտի էր, ազատ
կը թողուի: Այս Մուսա և Միւրդը պէյերուն վրայ
մի քանի տարի առաջ 88 է յլլի Նիսիսի մէջ ըն-
դարձակ նամակ մը և փորթիկ առաջնորդող յօդուած
մը հրատարակեցաւ: Նամակը այդ մարդկանց
որ միանգամայն կառավարիչ էին, ինչ հրէշ ըլլա-
նին կը ցցունէր: Երկրկայէն կը գրեն թէ օրըս-
տօրէ վտանգները կը բազմանան. Մանանտից
գիւղի հայերն կերթան Կարապիկ գիւղի հայերէն
հարս մը բերել: Քիւրդները կը յարձկն վրանին,
կուզեն կողոպտել, երբ կը դիմադրեն, զենք կը
պարպեն վրանին. առաջնորդը կը բողբէ, քիւրդները
կը բռնուին, բայց շուտով պիտի արձկուին ան-
շուշտ: Սերաստիոյ Կարապոչա գիւղի երբեմն
կառավարիչ Ալէշան պէյը կը բանտարկուի: Այս
անձը աւագակապտ մ'է որ իւր ընկերակիցնե-
րով շատ չարքը հասուցեր է ժողովուրդին: Ժո-
ղովուրդը այս բանտարկութիւնը երկանկութիւն
կը համարի, և կը կարծի թէ Ալէշան—պէյը այդ
անազակապետին արժանաւոր պատիժը պիտի տայ,
բայց ահա Ալէշան Սիւնիի կառավարիչ կըն-
տրուի, ուր կարելի պաշտօնակցի մը պէտքը կայ,
և այս անձն ալ այդ համբաւը կը վայելէ:

Հայաստանի ամեն առաւելագոյն վրայ կը յա-
ւելնայ սովը: Արարտեանի ընդունած հեռագիր-
ներն կիսանցեն թէ մինչև հիմա եղած նպատե-
րով միայն Վան քաղաքին օգնութիւն կը լինի,
գիւղերն անխմած մնացած են և բնակիչները ծա-
ղի արմատներով կապուի, և թէ միայն Վանայ և
չըմակայ գիւղերու համար 100,000 բուրդի պէտք
է անմիջական դարմանի համար:

Մասիսի թիւթակիցը այդ սովը բռնի և
խորհրդաւոր է կընէ, Կ. Պոլսի ամեն ռը գի-
տէ թէ կառավարութիւնը ամառը օգուտ քաղելու
եղանակի չորութիւնէն, ամեն հնարք ի գործ դրաւ
որ ձմեռը պատուական սով մը լինի, և այս մի-
ջոցներն հոս անմեղուն ծանօթ են Կիւրդական
Յանձնաժողովը կաշխատի ամեն կողմէ նուէրներ
հաւաքել, Պուլկարի, Ռումանլի, Բուսիլի հայք
իրենց նուէրներն կը խրկեն: Մանչեսթրի սակա-
ւաթիւ հայ գաղթականութիւնը կարծեմք մինչև
1000 անգղիացի ոսկի պիտի խրկէ: Ամերիկայի
ղեկապան յանձնարարական գրեր տուեր է մաս-
նաժողովին առ նախագահ Ամերիկայի, որ հոն ևս
յանուն մարդկութեան հանգանակութիւն լինի Կ.
Պոլսի հանգանակութիւնը կը շարունակէ, որով
կը մասնակցին անխոր ընդունել և հռովմէա-
կան հաստեման և անթի—հաստեման հայք: Ըն-
կերութեանց զաւրով, կարծեմք թէ կընդունան
մասնաժողովը երբ առեւուն ունեցած ստակը
սպառէ, ընկերութեանց պիտի դիմէ որ նպատե-
լու պատրաստակամութիւն յայտնած են:

Բայց այս ամեն հարուստներու վրայ աւելի սառ-
տիկ հարուած մ'ալ տուաւ կառավարութիւնը այս
օրերս ժողովուրդին, և որոյ սաստկութիւնը շատ
զգալի պիտի լինի մասնաւորապէս Հայաստանի հա-
յոց: Երբ կառավարութիւնը թիւթաբաժնէ հանց
չըմաքերութեան, հրատարակեց թէ իբր ոսկի
և արծաթ պիտի ընդունի տուրքերու տեղ, և ժողովուր-
դը բաւական քանակութեամբ ձեռքը պահեց որ-
պէս զի տայ գանձուն. յանկարծ օր մը կառավա-
րութիւնը յայտարարեց, թէ այլ ևս չը պիտի ըն-
դունի ամբողջապէս, այլ միայն 20 պիտի առ-
նու թուղթ, և մնացածը մարտը ստակ. աշխա-
տող ժողովուրդը շատ նեղուեցաւ, որովհետեւ իւր
դրամը անպէժ դատարանին պիտի պահէր, և
հինգ տարի պէտք էր որ մէկ տարուան տուրքի
համար պահած ստակը ձեռքէն հանէր: Ժողովուր-
դի և մասնաւորապէս հայոց քանդաւաններու վրայ

կառավարութիւնը որոշեց որ այս տարուան մէջ
չը ժողովէ տուրքերէ մնացած հին առեւելքները,
և մինչև շատերը գոհացեր էին, ահա նոյն կառա-
վարութիւնը յայտարարեց, թէ այլ ևս տուրքերու
փոխարէն 20 թիւթաբաժնէ ալ պիտի չընդունի,
այլ միայն հին պարտուց տեղ գանձող պիտի առնէ:
Պէտք է խոստովանել, որ արդարեւ մէկ կողմէ
ժողովուրդը հին պարտքը չը պիտի վճարէ, բայց
միւս կողմէ իւր ունեցած ստակին մէկ մասն ալ
արծաթ մը չը պիտի ունենայ և միայն հին պար-
տուց համար գործածելի պիտի լինի: Ինչ և է այս
ալ անուշիցիք, Ռումանլի անապիւն պատերազմէ
վերջ, երբ թիւթը կառավարութիւնը տուգանքը
պիտի վճարէր, շուտաւ մնացեր էր: Սուլթան Մահ-
մետ իւր սիրելի խորհրդական Պէշեման (Ղազդը)
հարուստ ամիրայի կը դիմէ և անոր կը յանձնէ
այս տագնապալից վիճակին երկիրը ապառել: Պէշ-
եման կը յաջողի այս գործին մէջ. տեսակ մը նոր
դրամ կը հանէ հրապարակ արծաթով և պղնձով
խառնուած, որոյ մէջ ալիկ անուրը կուտայ: Սուլ-
թանը կը յայտարարէ թէ այդ նոր դրամը կառա-
վարութիւնը անխոր իբր ոսկի պիտի ընդունի,
դրամը յարկ կը դառնէ, պատերազմի տուգանքը
անորոշապէս կը վճարուի: 50 տարիներ են որ այդ
մի թաւիկը Թիւրքիոյ անցուկ դրամը նկատուած
է. ոսկիին հետ 4-է 20 տարեկութիւն ըրած
է, և բացի մաքի գործերէն, ամեն տուրք մէթա-
լիով կը վճարուի: Մասնաւորապէս մեծ քանա-
կութիւն մը հայոց ձեռքն է, մասնաւոր վերջի
պատերազմէ յետոյ Պուլկարիոյ բոլոր մէթալիկը
Հայաստան անցաւ, որոյ փոխարէն հայք ոսկի
սուլթան, զի քիչ մը չափ կար հրապարակի գնոյ
վրայ: Ահա այս յարաթի թերաց կառավարու-
թիւնը արդէն յայտարարութիւն մը կը հրատա-
րակէ, յորում կառէ թէ այլ ևս մէթալիկ պիտի
չընդունի, միայն 20 պիտի ընդունի և 95
ոսկի: Արդ հիմա խեղճ ժողովուրդը, որոյ բոլոր
դրամագումարը մէթալիկ է, ինչ ընէ. մինչև առաջ
120 դանկան մէթալիկը մէկ ոսկի օսմանեան կը-
նէր, այսօր 240 դանկանը այդչափ կարծէ, այն-
պէս որ փոքրիկ դրամագումար ունեցողները,
խեղճ գիւղացիները, հայ բեռնակիրները, արհես-
տաւորները ամենքն ալ մէկ օրուան մէջ իրենց
ունեցածին կէտը կը կորսնցնեն. արդէն ունեցած-
նին դրամաթուղթով կորուստ էին, այժմ մնացածն
ալ մէթալիկ պատճառաւ կը կորսնցնեն:—Թէ-
պէտ և ժողովուրդի ամեն դասը կը հարուածի,
բայց զիւստաւորաբար հայերն են. Հայաստանի հա-
րատարութեանց ամենէն զիւստը կը համա-
րենք մեր զայս: Թիւրքիոյ մէջ միայն մէկ թերթ
մը համարձակեցաւ բողբել կառավարութեան դէմ,
այդ ալ հայ թերթ մ'էր, Լազիկ, որոյ համար
երբէք համակրութիւն չեն ունեցած ազգային
խնդրաց պատճառաւ, բայց պէտք է խոստովանել,
որ այս պարագային մէջ արիւնքար շարժեցաւ,
պաշտպանեց ինչ որ իր պարտքն էր պաշտպանել
և Կ. Պոլսոյ հայ մամուլը պատիւ բերաւ: Լազիկ
համառօտ, բայց աղիւս և կոշտ յօդուածով մը ը-
սաւ. թէ կառավարութեան ըրածը խայտառակու-
թիւն է, թէ անակութիւնը ուրիշ կերպ չը կընար
լինել: Կանխարկէ թէ ժողովուրդը այն դրամը, որ
միայն տէրութեան կնիքն վրան լինելուն համար
ընդունել է, հայոցիւղաղարանաց պիտի նստէ իբր
անարժէք ինչ. զգէ՛ տեսակ դրամներն պիտի վեր-
ցուին եղբւր, կըսէ Լազիկ, լաւ փոխարէնը
հատուցանելով կը վերցուին, պատուաւոր կերպիւ
վերցուցած ըլլալու համար, և ոչ թէ, գնա՛ այդ
ձեռքի մէթալիկը ինչ կընես ըրէ, ես չեմ առնել
այլ ևս ըսելով: Ասի գործ չէ, բարենորոգում չէ,
այլ պարզապէս խայտառակութիւն է: Ես
կըր այս յօդուածը հրատարակեցաւ անմիջապէս
Բ. Գուրմէ նոյն օրն այդ հայ թերթը կը ջնջէ, զի
կը գրէ այդպիսի թերթի մը գոյութիւնը Ներքին
չէ:—Լազիկի խմբագրութիւնը աւելի կոշտ յօդուա-
ծով մը կը խայտառակէ գկառավարութիւնը և կը
քաջուի հրապարակէն: Այսպէս ահա միլիոնաւոր
ժողովուրդ մը դրամական մահացու հարուածներ
կընդունի, ոչխարի պէս կը լռէ և միայն հայ
թերթ մը կը գտնուի որ ձայն կը բարձրացնէ և
կը զոհուի:

«ՄԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ
ՍԵՓԱԿԱՆ ԹՊԱՎԱՅԻՆ

ԱՄՍՐԱՆԻ, 12 մարտի: Փոխադրված է
ձեր անունով պետական քաղկի Թիւրքիոյ ըս-
ժին միջնորդութեամբ 1100 բուրլ յօդուած
Թիւրքիայի հայ սովատաններին: Յոյս ունենք
որ առանց յայտարարելու կուղարկէք ուր հար-
կն է: Նուիրատուների ցուցակը ձեզ փոս-
տով է ուղարկված:

Խմբագիր—հրատարակող ԳԻՒԳՈՐ ԱՐԵՐՈՒՆԻ